

Asia: VN/25888/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaalihuoltolain, vanhuspalvelulain ja asiakasmaksulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pidätekö kannatettavana, että teknologisten ratkaisujen käyttämisestä sosiaalihuollon palveluissa säädettäisiin uudessa 47 §:ssä esitetyllä tavalla?

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Pidätekö kannatettavana, että teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikössä säädettäisiin uudessa 48 §:ssä ehdotetulla tavalla?

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Esityksessä ehdotetaan, että asiakkaalta ei pyydetä suostumusta teknologisen ratkaisun käyttöönottoon, vaan asiakkaan mielipide otetaan huomioon osana asiakasprosessia (palvelutarpeen arviointi, palvelusuunnitelma, päätös). Kannatatteko tätä ehdotusta? (HE-luonnos kappale 2.6)

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää, miksi asiakkaalta pitäisi pyytää suostumus ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Pidätkö kannatettavana, että teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa säädetään?

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää, miksi teknisestä valvonnasta ei pitäisi säätää ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

**Missä tilanteissa katsotte, että toimintayksikössä olisi tarpeen käyttää tallentavaa kameravalvontaa?
Millainen prosessi liittyy tallentavan kameravalvonnan käyttämiseen**

-

Pidätkö kannatettavana, että laissa säädettäisiin, että asiakasprosessin aikana on arvioitava teknologian hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalveluissa?

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää, miksi arviointivelvollisuudesta ei tulisi säätää.

-

**Pidätkö kannatettavana, että asiakasmaksulain 10 e §:ään lisätään uusi momentti, jonka nojalla turva-
auttamispalvelun toteuttamisesta osana kotihoitoa voidaan periä maksu?**

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää, miksi ei tulisi säätää ehdotetulla tavalla.

-

**Pidätkö kannatettavana, että teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon
henkilöstömitoituksen laskemisessa asetettaisiin maksimiraja?**

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos kannatatte maksimirajan asettamista teknologian huomioimiselle iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa, onko ehdotettu 0,04 mielestänne sopiva?

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Pidätekö kannatettavana, että iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon vähimmäishenkilöstömitoitus olisi edelleen 0,6 työntekijää asiakasta kohti, jota ei voitaisi teknologioita käytettäessä alittaa?

-

Jos kyllä, voitte esittää asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Jos ei, voitte esittää vaihtoehtoisia ratkaisumalleja ja muut asiaan liittyvät näkökohtanne.

-

Valmistelussa on arvioitu, että lääkehuoltoon, yöaikaiseen valvontaan ja kirjaamiseen liittyvillä teknologioilla voi olla henkilöstövaikutuksia. Näettekö, että iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa voisi vielä olla joitakin muita välittömän asiakastyön tehtäviä, joissa teknologian avulla voitaisiin vähentää henkilöstötarvetta?

-

Jos kyllä, mitä tehtäviä ne olisivat ja millä teknologialla henkilöstötarvetta voitaisiin vähentää?

-

Kannustaako esitys mielestänne investoimaan uusiin teknologioihin sosiaalihuollon palveluissa (myös muissa kuin iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa)?

-

Voitte esittää teknologiainvestointeihin liittyviä näkökohtia.

-

Voitte esittää muut asiaan liittyvät näkökohtanne ehdotuksen vaikutuksista.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen (SopS 27/2016; vammaisyleissopimus) kansallinen koordinaatiomekanismi. Sen tehtävänä on edistää yleissopimuksen kansallista täytäntöönpanoa ja

vammaisten henkilöiden huomioon ottamista kaikkien hallinnonalojen toiminnassa. VANE lausuu esityksestä vammaisyleissopimuksen näkökulmasta.

YK:n vammaisyleissopimus on Suomessa voimassa lain tasoisena. Vammaisyleissopimus velvoittaa sopimuspuolia toteuttamaan kaikki asianmukaiset lainsäädännölliset, hallinnolliset ja muut toimet yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien täytäntöön panemiseksi.

VANE katsoo, että esityksessä ei riittävästi tarkastella siinä esitettyä uutta sääntelyä vammaisyleissopimuksen velvoitteiden ja niiden toimeenpanon näkökulmasta. Luonnoksessa kyllä mainitaan sääntelyn merkityksellisyys ihmisoikeussopimusten, kuten vammaisyleissopimuksen kannalta ja 22 artikla vammaisten henkilöiden tietojen yksityisyyden turvaamisen osalta. Samoin mainitaan 4 artiklan yleisten velvoitteiden edellyttävän vammaisille henkilöille soveltuvan uuden teknologian tutkimusta ja kehittämistä ja niiden saatavuuden ja käytön edistämistä.

VANE haluaa muistuttaa, että vammaisyleissopimus tarkastelee teknologiaa muun muassa esteettömyyden, saavutettavuuden, kaikille sopivan suunnittelun ja vammaisen henkilön omassa käytössä olevien apuvälineiden ja laitteiden näkökulmasta. Esityksessä ja sen arvioinnissa kuitenkin vaikuttaisi rinnastettavan toisiinsa varsin samalla tavalla sekä palvelua käyttävän asiakkaan käyttöön tulevia teknologisia välineitä että hänen valvontaansa käytettäviä välineitä. Välineiden käytön perimmäisestä päämäärästä riippumatta arvioinnissa tulisi kuitenkin eritellä niiden käytön eri suuntaisia vaikutuksia vammaisen henkilön yksityisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen. Erityisesti esityksessä olisi asianmukaista arvioida ja tuoda esille käytettävän teknologian mahdollinen rinnastuminen itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen, tällaisen sääntelyn täsmällisyys ja sen suhde ensisijaisiin keinoihin.

VANE esittää myös yksittäisen huomion itsemääräämisoikeuden tarkastelusta. HE-luonnoksen s. 94 mukaan ”itsemääräämisoikeuden täysimääräinen toteutuminen voi tarkoittaa sitä, että asiakkaalla on mahdollisuus omasta toiveestaan saada palvelua, joka nimenomaan toteutetaan teknologisen ratkaisun avulla”. Tässä tarkastelussa ei arvioida vastaavasti itsemääräämisoikeuden merkitystä sille, missä määrin asiakkaalla voisi olla mahdollisuus ja oikeus valita muu kuin teknologisella ratkaisulla toteutettava palvelu.

VANE ehdottaakin, että ehdotuksia tarkasteltaisiin vielä täsmällisemmin itsemääräämisoikeuden rajoittamisen näkökulmasta suhteessa vammaisyleissopimuksen velvoitteisiin, kuten: 3 artiklan Yleiset periaatteet a-kohta; henkilöiden synnynnäisen arvon, yksilöllisen itsemääräämisoikeuden, mukaan lukien vapaus tehdä omat valintansa, ja riippumattomuuden kunnioittaminen; 5 artikla Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus; 14 artikla Henkilön vapaus ja turvallisuus sekä 19 artikla Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä, b-kohta.

Heikkonen Merja
Sosiaali- ja terveysministeriö - Vammaisten henkilöiden oikeuksien
neuvottelukunta VANE